Se Lyden

En introduktion

SE LYDEN

Se Lyden

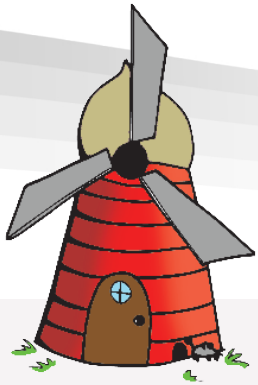

Dansk i indskolingen

Se Lyden er et unikt undervisningsmateriale, der introducerer elever og lærere for et komplet system over de danske bogstavers mulige lyde. Materialet anvendes som et supplement til ethvert dansksystem i indskolingen.

Se Lyden synliggør systematisk og overskueligt alle bogstavers mulige lyde ved hjælp af bogstavkort og plancher med illustrationer.

Bogstavkort

Plancher

En verden af figurer og fantasihistorier

Materialet introducerer elever og lærere for talrige fantasihistorier. Historierne har til formål at hjælpe eleverne til nemt at huske, hvilke lyde der er koblet til de enkelte bogstaver. Vi bliver f.eks. præsenteret for den rare konge og hans 5 døtre, der i de meget meget gamle dage fik indflydelse på hvorfor [aj]-lyden i "mig" og "leg" ikke staves ens. Vi møder også den mavesure Staveminister, der gang på gang sætter ulogiske regler for, hvordan vi staver "voksenrigtigt". Endeligt hører vi historier om søde figurer, dyr og personificerede bogstaver, som for eksempel det trætte e [ð], der er så utroligt træt af altid at skulle spadsere helt ned og stå bagerst i ordene.

Fantasihistorier, aktiviteter og lege

I den medfølgende Lærerens bog kan man læse om sjove fantasihistorier, aktiviteter og lege i forbindelse med gennemgangen af nye bogstaver.

Én illustration pr. lyd i bogstavet

Materialet består sammenlagt af 58 forskellige illustrationer, der hver især repræsenterer én lyd i det danske sprog.

o som i odder [ɔ]

o som i ost [å]

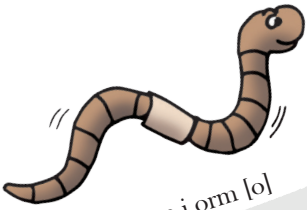

o som i orm [o]

Enkeltkort

Anvendes primært i læseprocessen

Se Lyden synliggør bogstavets mulige lyde, ved hjælp af såkaldte "Enkeltkort". På bagsiden af de 29 Enkeltkort vises bogstavets mulige lyde med en illustration pr. lyd.

Hjælp eleven til at læse...:

ben: her bruges et e som i egern [e]
nem: her bruges et e som i elleve [æ]
bue: her bruges et e som det trætte e [ə]

Den lille sky, der ses på forsiden, fortæller eleven, hvor mange illustrationer, altså lyde, man kan finde på bagsiden. Fra kortets forside er det hermed synliggjort, om der er tale om et "svært" eller et "let" bogstav.

Enkeltkortene anvendes, når en elev har svært ved at danne syntesen i et ord fra læseteksten. I dette tilfælde hentes ordets Enkeltkort, som lægges på bordet. De bogstaver i ordet, som eleven har svært ved at lydére, vendes, og de mulige lyde/illustrationer er nu synlige. På den måde støttes synteseprocessen, da lydene visualiseres.

Bogstavet e har 3 lyde illustreret på bagsiden: "**e**gern" [e], "**e**lleve" [æ] og "det trætt**e** e" [ə].

Dobbeltkort

Anvendes primært i læseprocessen

Et Dobbeltkort synliggør en lyd, som kan fremkomme når visse bogstaver står ved siden af hinanden. For eksempel lyden [ɔj], som ikke kan staves med lydene fra Enkeltkortene.

Hjælp eleven til at læse…:
høj: her lyder øj [ɔj]
løg: her lyder øg [ɔj]

På forsiden af Dobbeltkortene ses de bogstavkombinationer, der kan give denne lyd (øg og øj), og på bagsiden er der kun én illustration, da Dobbeltkortet kun har én lyd.

Dobbeltkortene anvendes i de tilfælde, hvor en elev skal læse et ord, og Enkeltkortenes lyde ikke giver mening.
Et eksempel kunne være ordet høj. Bogstavet ø lyder her som [ɔ], hvilket er en lyd som ikke optræder på ø's Enkeltkort. Lyden [ɔ] findes kun når g eller j kommer efter ø. Derfor kan eleven nu hente hjælp på Dobbeltkortet [ɔj] og samtidig lære, at både øj og øg kan sige denne lyd [ɔj].

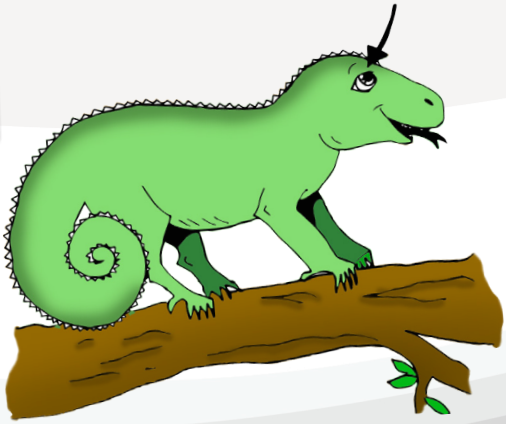

Enkeltkorts- og Dobbeltkorts-plancher

Anvendes primært i læseprocessen

Til hvert Enkeltkort/Dobbeltkort findes en planche. Plancherne har overordnet samme information som bogstavkortene.

Enkeltkortsplancherne

Ligegyldigt hvilket læsebogssystem der benyttes, lægger Se Lyden op til en nuanceret og systematisk bogstavgennemgang. Se Lydens 29 plancher kan med fordel hænges op i klasselokalet fra første skoledag, og i takt med at bogstaverne gennemgås i bogstavbogen, har klassen nu fokus på samme bogstav på Se Lydens planche.

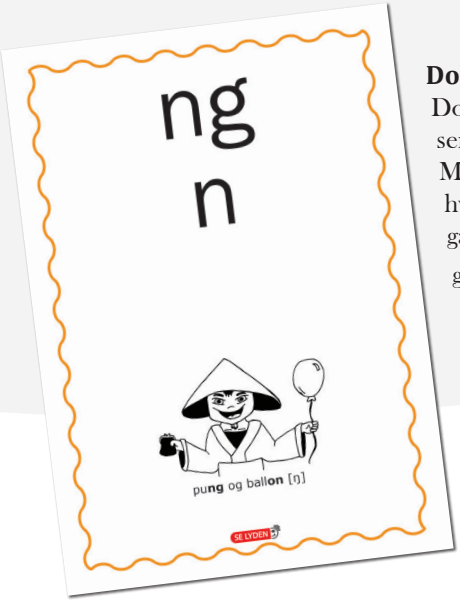

Dobbeltkortsplancherne

Dobbeltkortsplancherne hænges op i klassen efterhånden som de tages i anvendelse. Mange lærere vil finde det mest overskueligt, hvis man tager én Dobbeltkortsplanche ad gangen, når alfabetet er færdigt med at blive gennemgået.

Plancherne findes både i en udgave med farvede illustrationer og i en sort-hvid udgave, hvor klassen skal farvelægge planchen på væggen i takt med, at klassen har haft fokus på lydene

Staveplancher

Anvendes primært i skriveprocessen

I bogstavgennemgangen vil man hurtigt opdage, at nogle lyde kan skrives med forskellige bogstaver. Hvis man for eksempel sammenligner Enkeltkortene til bogstaverne e og i, vil man konstatere, at de begge indeholder lyden [e]. Dette er en værdifuld viden i skriveprocessen.

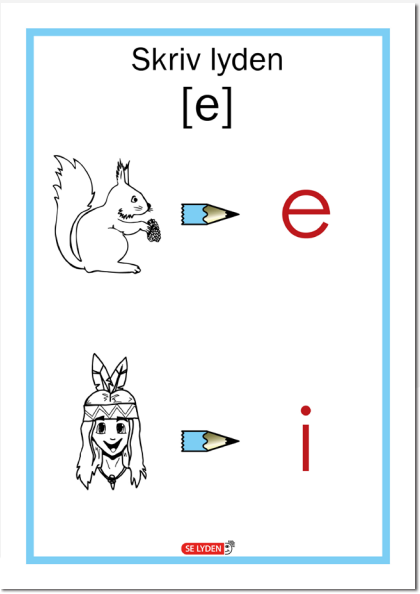

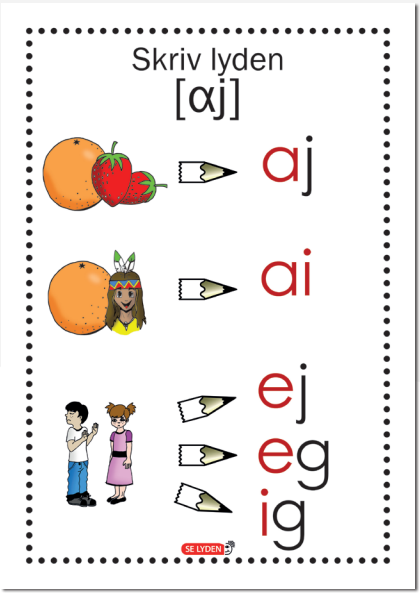

Staveplancherne synliggør, hvilke forskellige stavemuligheder, der findes for en given lyd. Staveplancerne hænges løbende op i klassen, når eleverne lærer, at flere bogstaver har de samme lyde.

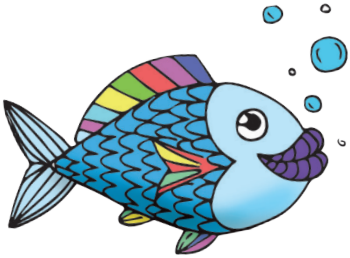

Ophængning af Bogstavkort og Plancher i klassen

Ved at lave en tavle til Bogstavkortene, kan eleverne selv hente dem, hvis de er gået i stå ved et ord i læseteksten og har behov for at "bygge" ordet for at finde frem til dets udtale.

Man kan med fordel ophænge Enkeltkortsplancherne og Dobbeltkortsplancherne på en "læse-væg", mens Staveplancherne hænges på "stave-væggen" i klasselokalet.

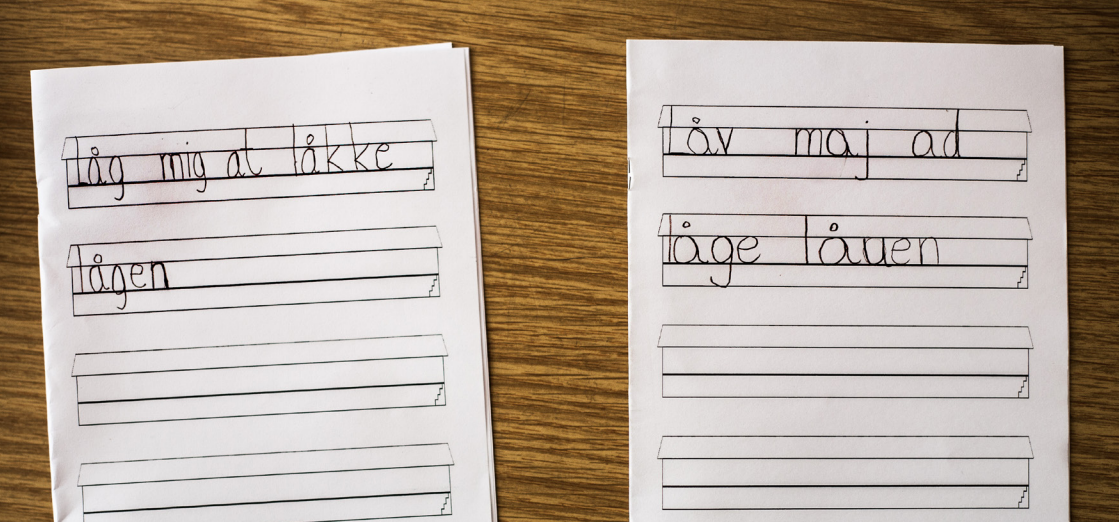

Læsning og stavning i børnehøjde

Malte i 1. klasse skal skrive "lov mig at lukke lågen". I denne sætning optræder både o, u og å med den samme lyd. Malte synes, at det danske sprog er svært.

Det danske sprog afviger ofte fra standardlydende, og derfor skal man igennem en lang udenadslære af de mange afvigelser for at beherske sprogets læse- og stavemåder.
Jeg finder det afgørende med en nytænkning af vores fonematiske tilgang til stavningen.

Se Lyden er et bud på en sådan nytænkning. Materialet introducerer elever og lærere for et komplet system over bogstavernes mulige lyde allerede fra den første bogstavindlæring.

Se Lyden gør det muligt for Malte og hans klassekammerater at overskue de enkelte bogstavers mulige lyde i danske ord. Dette betyder, at vejen til korrekt læsning og stavning bliver overskuelig, sjov og mere udbytterig.

God fornøjelse med Se Lyden

Birgitte Sørensen
Specialundervisnings- og indskolingslærer
Nomineret til Årets Læseinitiativpris 2006.

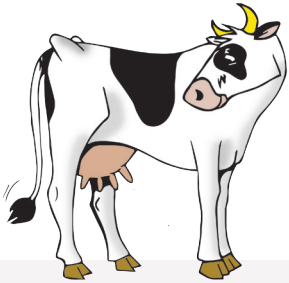

www.se-lyden.dk

SE LYDEN